

Szakolczay Lajos
Ne féljete!

Rieger Tibor kiállítása a Józsefvárosi Galériában

A tárlat címe, a *Ne féljete!* az egyik jelentős kisplasztikát takarja. Több egyéb mellett II. János Pál pápa bibliai eredetű, a fiatalokat tetterre – jó irányú tetterre – sarkalló beszédéből ered. Aki akár egy csöppet is irodalmias jelleget vél fölfedezni a kisbronzban, az téved. Mert az élet (?) tengerén úszó, az ellennel, a rosszal, a Pokollal szembemenő csónak, és igazságra, küzdelemre fölként utasai – a tizenkét apostol társaságában mi is ott vagyunk – a Szent Könyv szellemében lélegzenek, ám karakterük, megfeszíttetésük kiemelése szobrászi bravúr.

Az ég felé törekvő *ív* tetején, mintha sugallná a magasság elérését, Krisztus áll, a meghajlított kéregnek tetsző csónakban pedig – fontos a felülnézet – a fejek garmadája. Ám ez az arcnélküliség, csupán a koponyák teteje világít, arra utal, hogy az evezőlapátok forgatói mi magunk is lehetnénk. A hitben fogant életesmény változott itt szoborrá. A kisplasztika akarva-akaratlan húzza fölfelé a szemet, mintha a művésznek a karakteres megjelenítésen túl más dolga is volna: égi mannával megajándékozni az éhezőt.

Rieger Tibor életművében ez az „égi manna” – a szépség. Ha rápillantunk a *Koronázási palást* gipszmintájára és a mögötte-fölötte fénylő

korpuszra, azonnal észlelhető az invenciózus építkezés. A sokszor súlyokkal is világító történelem szakralizálódik itt; a szentek és „királyok” úgy húzódnak meg a boltívek alatt, hogy ebben az artisztikus szeletekre bontott érzésvilágban – a művésznek volt honnan merítenie – sorsvállalás és szentség *ünnepien* összeér.

A relief „rajzos” világa – ahány kazetta, annyi szent – reprodukciós bravúr, hiszen a textil-lét szoborrá öntve dacol az idővel. A tizenhat gipsz reliefen (Pannonhalma) már nagyobb szerepet kap – plasztikai találékonyságot követelve – a formázás. Az *Ótestamentum* és az *Újtestamentum* – tehát a *Biblia* világa – úgy elevenedik meg, hogy az alakok dinamikai feszültségében (*Illés az égbe megy; Golgota*) és a jóság-nyugodtság kegyelmében (*Salamon király templomot épít; Hegyi beszéd; Jézus színeváltozása; Mennyei Jeruzsálem*) az anyag sokszor örvénylő, a szerkezet karakterét meghatározó hullámozásán (háttér, rövidülés) túl, ott a formában közölt eszmei mondanivaló is. Sosem az eredeti történesek – különben is csak írásból ismert – leképezéséről van szó, hanem az alakjaiban-csoportosulásaiban a mítoszon messze túlnövő *költői valóság* plasztikai újraálmódásáról.

Ha a barna gipszrelief is mutatja az anyag „tektonikai” mozgásait, a minél érvényesebbnek ható dinamikai hangsúlyok elosztását, a bronz domborműveken sokszorososan érezni az anyag ez irányú feszültségét. Az *Utolsó vacsora* drámai, a forgás révén feszültséget sugalló „körtánca”, a *Dante Purgatóriumából* emberalakot *tájköltészet*té avató land-art-ja és a *Getsemáni kert* mítoszi, ám organikus létélménye mind-mind olyan eleven – a jelképszerűséggel nagyon is megemelt – plasztikai bravúr, amelyben a mondanivaló, mint *üzenet* anyagszerűségében is improzálás.

Egy igazi művész számára nem lehet kérdés, hogy a szobornak akkor van-e nagyobb súlya (természetesen az anyag által közvetített szépség értetik ez alatt), ha a tömb-élmény, mint egyedüli lehetséges forma lódítja-e meg az *alakító* fantáziáját, vagy valaminő „éterien” vékony lence szál. (Persze a „lence szálban” – mert a keresztnék és a Megfeszítettnek ugyanaz a teste – dráma sűrűsödik.) Jóllehet Rieger Tibor nem – nem nagyon – tesz különbséget *nyitott* és *zárt* térfoglaló kísérlet között – ebben is, és abban is jelentős művek alkotója –, érdemes egy kissé megvizsgálni alkotóerejének eme irányultságait.

Ahhoz kétség nem fér, hogy istenáldotta tehetség. Anyagszeretete, formázókészsége, organikus, de a műveltségélményt sosem kizáró létszemlélete a román-francia Constantin Brancusiéval – és talán a magyar Medgyessy Ferencével –

rokon. Zsánerjellegű, ám mindig drámai tömbjeiben csak a legnagyobbakra jellemző feszültség munkál. Mindezt a *Kati néni* áhítatos nyugalma, de még inkább az *A szépség múlandósága* mozdulatban (egy kis szék fölemelésében) rejtekező sírása kitűnően láttatja. És legkivált az a kisplasztika – égre néző ülő alak (*De profundis*) –, amelynek sugallatában az átszellemített dudamuzsika égi zenének hat. Ez utóbbinál a palást homorulata nyitja is, és zárja is a formát, s az ölben nyugvó bőr instrumentum föld-nehéz, ám fölszabadító teherként funkcionál. Egészen különös az a földön fekvő levágott fej (*II. világháborús emlékmű* – Hegyeshalom), amely épp az arc „összefoglaló” részletezettségével: a lehunytt szemmel és a görcsbe rándult szájjal emeli ki a legyőzöttségében megalázott ember (akár mártír volt is) haláltusáját.

A két kisbronz, a *szent* és a *profán* – *Madonna a Kisjézussal és az áldozati báránnyal; Táncosnő* – csupán a tematikájuk miatt állnak szemben egymással, hiszen mindkettő zárt tömbje ugyanabból a formaélményből fakad. És ez a technikai – a művészi kifejtésben fontos – fogás miért is akadályozná meg, hogy a *Magyarok nagyasszonyának*, az átszellemítést több oldalról sugárzó példázatnak (magyarság-élmény, szakrális kitekintés) éppúgy örüljünk, mint bármely, a sorskérdés drámaiságát (1956 – kő, bronz), vagy éppenséggel a biblikus indítást sors-metaforává emelő domborműnek.

Rieger Tibor:
Koronázási palást
-gipszminta

Rieger Tibor gondolkodásában, és ez plasztikai univerzumának hitelét is jelzi, a sors-élmény (leginkább történelmi vesszőfutásaink) és a hitben fogant igazság édestestvérek. Mindehhez természetesen szükségünk van szellem-nagyjaink történelmet átforgató, műveltségünket (hitünket és tartásunkat) gyarapító *állandó* jelenlétére is. József Attila, a lázadó, a gyémánteszű, kozmikus kisugárzású poéta büszkje – a szomorúan konok arc és a magas homlok mögött egy ország lakik – magatartás-példázatnak is elmenne. Mint ahogyan az is, plasztikai tömörítéssel a törhetetlenség bizonyítéka.

A sudár alakok – létezik-e ilyen átszellemített gesztus? – a szellem magasabbrendűségét, fényét hivatottak szolgálni. A *Jedlik Ányos és Czuczor Gergely* mint kettes (álló) portré a technika és szépirodalom kézfogása. Az ülő *Teleki Pál* – paradox – épp a megnyújtott testtel éri el, állhatatosságát hangsúlyozván, azt a szellemi fölényt, amely kevés volt a borzalmak túlélésére, de épp elég a mártírsorsot magában rejtő búcsúzásra.

Az organikus élményt is hordozó *Jessze fája* (a nyugalmas Anya alvó alakjával) az álomnál nagyobb „térkinövés” éppúgy megbolygatja a teret, mint a szellős építkezésű *Égi mérték* – a magas

vázszerkezetet valósággal szétfeszítő, egymástól távoli két alakjával. Ez utóbbinál a földön ülő figura számára – a ketrec ürességében is kozmikus tér – a fönt elszálló angyal jelenti a szakrális mező vonzóan-szabadító gesztusát.

Az egész kiállítás – tömbélmény ide, szellős „tér szerkezet” oda – a *Szent Kereszt*tel (bronz), evvel a végtelenig csupaszított-vékonyított faággal (rajta a vele egy korpusz), vagyis az átszellemített *tárggyal* harmonizál. S ha a *Ne féljete!* című kisplasztika sugallatos üzenetét is ideképezzük, híven áll előttünk azon szobrász-életmű mustrája, amelyben az anyagalakító szellem valaminő, az etikával és szépségkultusszal eljegyzett *teljességre* tör.

A tárlaton a belépőt – rendezői bravúr – a *Volt egy ország* című kompozíció fogadja. A régi Magyarország körvonalát formázó kőrelief szögese-drót-fézkében egy nemzetiszalaggal átkötött tojás ül. Megborzongató jelkép. Azonban Rieger Tibor végtelen fájdalma egyben a bizakodást is magában rejt, amennyiben rájövünk, hogy a tojás, mint termékenység-szimbólum valódi léteesszencia.

A *kő* és a *bronz* játszik velünk, ám ha érezzük eme drámai küzdelem fenségét, tisztában leszünk a művek emberséget növelő súlyával is.

Érezni fogjuk eme tisztaság terhét.